

Sociologie Românească

ISSN: 2668-1455 (print), ISSN: 1220-5389 (electronic)

TRADIȚIE ȘI ACTUALITATE ÎN SOCIOLOGIA ACADEMICĂ IEȘEANĂ

Cristina Gavriluță

Sociologie Românească, 2019, vol. 17, Issue 2, pp. 118-128

<https://doi.org/10.33788/sr.17.2.5>

Published by:
Expert Projects Publishing House

On behalf of:
Asociația Română de Sociologie

TRADIȚIE ȘI ACTUALITATE ÎN SOCIOLOGIA ACADEMICĂ IEȘEANĂ

Cristina Gavriliuță¹

Abstract: The text aims at emphasizing the tradition and evolution of the academic sociology of Iași, tracking its origins. Thus, we tried to focus upon the emblematic personalities who contributed to the development of sociology in Iași (Constantin Dimitrescu-Iași, Constantin Leonardescu, Dimitrie Gusti, Petre Andrei, Vasile Miftode), dwelling on the ideas and themes outlined or developed by them at the Iași school of sociology. Our approach went even further, purporting to emphasize the professional competences and publications of the new generation of sociological thinkers in Iași, especially as authors of volumes. This approach, which is part of a history of sociology in Iași, shows that sociology at „Alexandru Ioan Cuza” University has had an outstanding evolution and a unique tradition.

Keywords: *sociology of Iasi; development; sociology militans; sociology cogitans; social frameworks; zonal research; (self) discrimination; (self) vulnerability.*

Cuvinte-cheie: *sociologie ieșeană; dezvoltare; sociologia militans; sociologia cogitans; cadre sociale; cercetare zonală; (auto)discinare; (auto)vulnerabilizare.*

Precursori și fondatori ai învățământului sociologic ieșean

Începuturile învățământului academic ieșean stau sub semnul unei pleiade de profesori care, deși nu toți și-au desăvârșit cariera în cea dintâi universitate înființată a țării, și-au pus amprenta supra debutului sociologiei la Iași. Constantin Dimitrescu-Iași, Constantin Leonardescu, Dimitrie Gusti și Petre Andrei sunt primii profesori care și-au legat numele de școala ieșeană de sociologie. Personalități cu un serios profil intelectual, dar și cu viziune în ceea ce privește evoluția învățământului și a cercetării academice, aceștia au văzut în sociologie o disciplină care oferă o mare deschidere în formarea viitorilor specialiști. Studiile și experiența dobândite în mari universități europene au format un profil complex, cu mare deschidere

¹ Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Iași. E-mail: cristina_gavriliuță@yahoo.fr.

pentru profesorii care au mizat pe studiul sociologiei la Iași. O scurtă trecere în revistă a biografiei lor demonstrează acest fapt:

Constantin Dimitrescu-Iași studiază în perioada 1878 -1885 la Iași, Berlin și Leipzig. Devine profesor al Universității Iași în 1878 și va activa în această instituție de învățământ superior până în 1885. El a făcut toate demersurile necesare pentru introducerea sociologiei în curricula universitară. Totuși, în 1896¹, va susține primul curs de sociologie la Universitatea din București (***) *Dimitrescu-Iași*, 1933, 47).

Un an mai târziu, în 1897, profesorul Constantin Leonardescu va susține primul curs de sociologie la Universitatea din Iași. El își va continua activitatea aici până în 1907. În urma decesului său, disciplina rămâne neacoperită, iar Decretul Regal din 1908 determină reorganizarea catedrelor și impune obligativitatea unui curs de sociologie pentru studenții licențiați în filosofie. Aceste schimbări în educația universitară a acelor vremuri pot fi subsumate unei reale nevoi de formare a unor oameni capabili să proiecteze și să-și asume noi direcții de dezvoltare socială, specialiști care reușesc să-și pună în practică cunoștințele. În *Anuarul Universității din Iași* din 1898-1899 este subliniat tocmai acest aspect. Conform celor scrise nu avem nevoie de „învățați cu capul plin de cunoștințe, ci și cetățeni luminați, care să știe încotro să îndrepte a lor activitate spre binele obștesc” (*Anuarul*, 1898-1899, 60).

La Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași Constantin Leonardescu² a făcut o muncă de pionierat în promovarea sociologiei. El se va remarca prin cercetarea unor teme precum: *conștiința colectivă, eu-l social, exprimarea cotidiană a actului de guvernare* (Stan, 2012, 28), *spiritul justițiar și imperativul instaurării ordinii sociale*. În opinia profesorului Leonardescu „simțul social nu este al nostru, ci al societății din care facem parte”, (Leonardescu, 1900, 70), iar „*eu-l social* este unul construit în principal prin educație” (Leonardescu, 1900, 71). Cele două aspecte pe care le studiază primul sociolog ieșean se leagă în mod direct de actul de guvernare. El este pus în corelație directă cu educația și cultura poporului care validează orice guvern. Acest fapt, subliniat de Leonardescu în scrierile sale, constituie un argument foarte important în favoarea unor politici educaționale coerente, menite să promoveze valoarea și să formeze oameni capabili să aleagă și să exercite corect actul de guvernare. Mergând oarecum pe linia unor idei legate de ordinea și justiția socială, sociologul explică spiritul justițiar prin intermediul a trei concepte: *justiție contractuală, justiție distributivă și justiție reparativă* (Stan, 2012, 28) .

Din 1910 până în 1920 Dimitre Gusti este cel care va ocupa locul de profesor la catedra de Istorie a filosofiei antice, etică și sociologie a Facultății de Litere, la Universitatea din Iași. Formarea sa intelectuală datorează mult studiilor urmate la Iași, în Germania (Berlin și Leipzig), contactului cu literatura franceză și cu o serie de profesori celebri precum: sociologii Ed. Spranger, G. Simmel, P. Barth, psihologul W. Wundt, geograful Fr. Ratzel etc.

Perioada ieșeană a profesorului Gusti este marcată de o seamă de preocupări teoretice privind știința socialului. Tot atunci se remarcă printr-o serie de studii și conferințe precum: *Despre natura vieții sociale* (1910), *Realitate, știință și reformă socială* (1919), *Egoismus und Altruismus. Zur soziologischen Motivation des praktischen Wollens*, Inaugural Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Hohen Philosophischen Fakultät, Leipzig (1904); *Die soziologischen Betrehungen in der neuen Ethik* (1908)³. Profesorul Gusti începe să se bucure de un foarte mare prestigiu național și internațional încă din perioada activării sale la Iași. Este ales „membru al Academiei Române începând cu 1919, al mai multor academii străine, solicitat profesor de sociologie la universități din SUA, a inițiat relații cu mari sociologi ai vremii” (Stan, 2012, 29-30). Tot el este cel care înființează *Seminarul de sociologie și etică* la Iași, cât și revista *Studii sociologice și etice*.

Preocupările sale în ceea ce privește realizarea unei sociologii monografice sunt afirmate încă din perioada sa ieșeană, în lucrarea *Despre natura vieții sociale*. Conceptele în jurul cărora sociologul își dezvoltă întreaga construcție teoretică și metodologică sunt: *unități sociale, voința socială, manifestări de viață, cadre ale dezvoltării sociale, procese sociale și tendințe sociale*. Această viziune teoretică creionată încă din timpul profesoratului la Iași a fost ulterior rafinată în anii experienței sale la Universitatea din București. Prin ea, Dimitrie Gusti insistă asupra faptului că societatea se compune din unități sociale care au o determinare activă, dar și spirituală. Esența societății este însăși voința acesteia de a se manifesta în diferite chipuri (economic, spiritual, juridic, politic). Pentru Gusti această manifestare este condiționată de existența a patru cadre sau categorii fundamentale: *cadrul cosmic, cel biologic, cadrul psihic și cel istoric*. Ele determină schimbările și procesele sociale, iar analiza lor permite, în opinia lui Gusti, rezultate și predicții valide cu privire la evoluția socialului. O astfel de construcție teoretică avea să susțină utilizarea metodei monografice în cercetarea sociologică (Gusti, 1968) deoarece ea permite „a privi faptele în față, prin observații nemijlocite, personale” (Gusti, 1978). Astfel, este privilegiat contactul direct cu realitatea studiată, fapt care îmbogățește și nuantează mult informația obținută.

De altfel, la primul curs susținut la Iași în 1910, Dimitrie Gusti vorbește despre *metoda monografică* în cercetarea sociologică (Gusti, 1910). Viziunea asupra metodologiei cercetării socialului, nu este una nouă. În spațiul românesc exista deja o anume tradiție. „Acestă orientare metodologică este justificată prin faptul că fusese deja probată în spațiul românesc de I. Ionescu de la Brad (1848), B. P. Hașdeu (1878), J. Comănescu (1885) la care se adăugau multe alte monografii realizate de învățători și preoți ai satelor” (Stan, 2012, 35-36).

După transferul profesorului Dimitrie Gusti la București (1920), cel care îi va ține locul va fi, discipolul său, Petre Andrei. El va activa ca suplinitor până în 1922, când se va titulariza pe postul de profesor. Petre Andrei va urma un parcurs de formare similar cu al magistrului său, urmând cursuri (1914-1915) în universități germane de prestigiu. Teza de doctorat a fost susținută în 1918⁴ și a fost realizată sub îndrumarea profesorului Dimitrie Gusti.

Primele scrieri ale lui Petre Andrei sunt datate din 1914, „Metafizica la W. Wundt” în *Convorbiri literare* și din 1915 „Mecanism și teleologism în sociologia contemporană” în revista *Studii sociologice și etice*. În ceea ce privește opera⁵ și activitatea științifică a sociologului ieșean Petre Andrei, datele diferă de la o sursă la alta⁶.

Dincolo de activitatea academică și științifică, Petre Andrei a fost director de revistă și decan al facultății. Profesorul se bucură de recunoaștere publică și politică fiind ales deputat din partea Partidului Național Țărănesc⁷ și deține de trei ori portofolii ministeriale. Din aceste poziții pledează pentru modernizarea legislativă a României (Andrei, 1996) și elaborează mai multe legi dintre care cea mai importantă este *Legea de organizare a învățământului superior*.

Petre Andrei este înclinat spre explorarea dimensiunii teoretice și interpretative a socialului. Spre deosebire de magistrul său, profesorul Andrei este mai apropiat de o viziune integralistă, remacându-se ca un veritabil susținător al unei *sociologii cogitans* și nu al unei *sociologii militans*, așa cum se întâmplă în cazul lui Gusti. Totuși, urmașul lui Gusti la Iași nu neagă importanța cercetărilor și a datelor empirice. „Noutatea integralistă propusă de Petre Andrei constă într-un hibrid dedus din perspective pozitivistice, sociologice, psihologice, formaliste etc., compatibil cu toate acestea, care nu se dezice de niciuna dintre sursele utilizate și este ceva mai mult decât fiecare dintre sursele din care se inspiră. Cu alte cuvinte, dacă vrem să explicăm funcționarea socialului atunci trebuie să înțelegem natura lui ca integrând în același timp elemente *psihice și fizice, individuale și colective, vechi și noi, stabile și prestabile, legice și contingente*. (...) După P. Andrei *instituțiile sociale* sunt consecințe ale integralismului, ele reflectând voința colectivă asupra unui complex de factori care definesc o problemă centrală ce trebuie controlată” (Stan, 2012, 44-45).

O astfel de viziune, mult apropiată de perspectiva lui M. Mauss, cea a *faptului social total*, nu eludează preocupările sociologului ieșean de analiză și comprehensiune a faptelor sociale, preocupare care, în mod sigur, se datorează lecturilor și formării sale la școala germană. În sociologia lui Petre Andrei se pot identifica cu ușurință elemente de sociologie a culturii. Această viziune rezonază perfect cu o perspectivă metodologică longitudinală în care metoda culturalist-comparativă ajută sociologul în efortul său de cunoaștere a lumii sociale.

O astfel de abordare, diferită de viziunea magistrului său, Dimitrie Gusti, a fost asumată deschis și poate chiar prea dur de către Petre Andrei. În esență, cei doi, în ciuda unor diferențe de abordare și de nuanță care privesc știința socialului, afirmă importanța și utilitatea dezvoltării acestei discipline în spațiul românesc. Ambii sunt întemeietori de școală, cu solide cunoștințe filosofice și sensibilitate pentru demersul calitativ. Atât monografiile gustiene, cât și abordările longitudinale de tip culturalist-interpretativ ale lui Andrei, se înscriu pe aceeași orbită, a unei sociologii calitative care privilegiază elementul cultural din viața unei societăți. Dincolo de

ambitiile academice, cei doi reprezintă două fațete ale aceleiași realități sociale. Munca de teren și interpretările subtile, comprehensive sunt rețeta reușitei depline.

Sensibilitatea celor doi sociologi pentru dimensiunea culturală și spirituală a vieții sociale nu poate fi explicată decât prin anvergura lor culturală și filosofică. Fiecare a fost, în felul său, și un militant, un rafinat om de cultură și mare sociolog.

1940-1989: perioada de supraviețuire

Sociologia ieșeană va intra într-un con de umbră după 1940, odată cu excluderea lui Petre Andrei din învățământul superior și cu tragica sa moarte. Cursurile de sociologie vor fi reluate abia un an mai târziu. Ele vor fi ținute până în 1947 de conferențiarul Alexandru Claudiu, fost asistent al lui Petre Andrei, care susținea și cursuri de logică la aceeași facultate (Stan și Ionescu, 2011, 194-211).

Profesorul Claudiu nu mai are aceeași anvergură ca predecesorii săi. Preocupările sale privesc în special cercetările din sfera filosofiei cu trimitere la sociologie⁸ (Costea, 1998, 252-253). Opera lui Alexandru Claudiu se focusează pe o serie de sociologii de ramură precum: sociologia cunoașterii, sociologia politică, sociologia literaturii, dar și în istoria doctrinelor sociologice.

Conceptele precum fapte sociale obiective și specifice, construcție socială, clasele sociale, cauzalitate și sursa acesteia, binele social și categoriile sociale sunt referințe de bază în lucrările profesorului Claudiu în jurul cărora își construiește concepția despre societate. Astfel, societatea este, în viziunea sa, o construcție socială în care faptele obiective și specifice exprimă diferite realități (psihologice, culturale, istorice, politice, economice etc.) care asigură ordinea socială prin reproducerea lor. În acest context, schimbarea socială este privită ca fiind rezultatul unui determinism social în care necesitatea se suprapune cu raționalitatea. Din punct de vedere metodologic, Al. Claudiu propune o schemă de cunoaștere în care valorizează timpul istoric (climatul psiho-social), spațiul social (structura socială) și relațiile dintre categoriile sociale (Stan și Ionescu, 2011, 194-211).

În perioada 1948-1965, sociologia va fi scoasă din curricula universitară. Ea va înlocui cu două discipline care purtau amprenta ideologică a momentului: materialismul istoric și socialismul științific. Abia din 1965 în cadrul doctoratului de filosofie se creează specializarea sociologie. „Doctoratul în sociologie, a debutat și el în acea perioadă, dar relativ mai târziu, în 1966. Primele două teze de doctorat cu teme de sociologie (Sociometria – Mihaela Achim și Activitatea normativă. Studiu psihosociologic – Cătălin Zamfir) au fost susținute în 1969, sub conducerea profesorului Tudor Bugnariu. Traian Herseni nu a primit conducere de doctorat, iar Henri H. Stahl a devenit conducător de doctorat în 1972. El a preluat sarcina de a forma doctori în sociologie. Numărul de noi doctori în sociologie a crescut după 1970. În perioada 1969-1989 s-au conferit 62 de titluri de doctori în sociologie” (Zamfir și Filipescu, 2015, 88).

În anii 1968-1969 se produce o dezghețare a învățământului universitar iar sociologia este introdusă ca obiect de studiu opțional la toate specializările din universitate (Costea, 1998, 318). În aceeași perioadă, la doi ani după ce se înființează la București specializarea sociologie, ia ființă și la Universitatea din Iași secția de sociologie-psihologie. Apar, astfel, promoții care au în specializarea lor sociologie iar în fișa matricolă se regăseau și discipline sociologice. Tot atunci apar primele titluri de doctori în sociologie și se dezvoltă literatura de specialitate. Totuși, sociologia avea un statut destul de incert, iar profesorii de sociologie erau insuficienți.

În ciuda acestor neajunsuri și a unei presiuni ideologice de necontestat, la Iași s-a făcut cercetare, s-au scris cărți, studii și articole, s-a participat la conferințe și comunicări științifice. De pildă, Centrul de științe sociale avea o dublă afiliere, Filiala Academiei Române, Iași și Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” și reprezenta o importantă instituție de cercetare a socialului. În cadrul său s-au realizat studii și cercetări sociologice realizate sub pretextul făurii unei noi epoci, dar care, din punct de vedere metodologic și chiar al analizei materialului, însemnau ceva pentru demersul sociologic la acea vreme. În 1984 apare și primul Anuar al acestui Centru de științe sociale în care se publicau rezultate sau fragmente din cercetările derulate.

Cătălin Zamfir remarcă faptul că, în acea perioadă, pentru a evita o serie de „riscuri ideologice” intelectualii se orientează către epistemologie, metodologie și în „marea teorie”. Acest refugiu echivalează, în expresia aceluiași sociolog, cu „o fugă de realitatea socială” (Zamfir și Filipescu, 2015, 107). Cu toate acestea, în perioada ce a urmat lui 1965, la Iași s-au făcut cercetări sociologice cu caracter local și zonal și s-au publicat parțial sau total (în funcție de cenzura vremii) studii și rezultate ale unor cercetări. După 1965, la Iași cursurile de sociologie au fost susținute de profesorii: Iosif Natansohn, Vasile Miftode și Anton Carpinski.

Absolvent al Univeristății „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1962), Vasile Miftode⁹ devine asistentul profesorului Stere (1963), iar teza de doctorat, *Migrațiile și dezvoltarea urbană*, a susținut-o public în 1975, la București în fața unei comisii formată din: *prof. H. Stahl (coordonator), Al. Barbat, V. V. Caramelea, O. Bădina.*

Până în 1990 s-au derulat în universitatea ieșeană o serie de studii sociologice individuale și în echipe interdisciplinare, cât și cercetări de teren în județele Iași, Vaslui, Botoșani sub coordonarea profesorului Vasile Miftode, Anton Carpinski și a colaboratorilor lor. Acestora li s-au adăugat campaniile sociologice derulate împreună cu studenții în diferite zone rurale ale României. Rezultatele acestor cercetări au fost publicate în reviste și volume de specialitate și au fost prezentate în conferințe și simpozioane din țară și străinătate (Gavriluță, 2017, 42-43). Până în 1989, cercetările se focusează pe modele de dezvoltare zonală, calificare și integrare profesională, dar au fost studiate și date culturale tradiționale¹⁰.

Anii `90: Un nou început în sociologia academică ieșeană

Reînființarea sociologiei ca specializare la universitatea ieșeană, în cadrul Facultății de Filosofie, nu a venit pe un teren gol, lipsit de tradiție și preocupări academice serioase. 1990 este anul de naștere al sociologiei ieșene într-o versiune nouă, modernă, eliberată de constrângerile ideologice și de un statut oarecum incert. Profesorii, Vasile Miftode și Anton Carpinski, s-au ocupat de noua construcție instituțională care a primit un titlu generos: *specializarea sociologie-politologie*. Dacă profesorul Anton Carpinski și-a îndreptat atenția spre științele politice, înființând și dezvoltând ulterior specializarea de *Științe politice* în cadrul Facultății de Filosofie, Vasile Miftode a continuat dezvoltarea *sociologiei și asistenței sociale* la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

În acest sens, o serie de contacte au fost foarte importante pentru formarea profesională și, mai apoi, pentru dezvoltările instituționale inițiate de profesor. La fel pot fi socotite întâlnirile și colaborările cu profesori din străinătate: prof. *William Lapierre*, prof. *Nadji Rahmania*, prof. *Gilles Fereol*, *Claude Nigoul - Bernard Christen*, *Pierre Rambaud*, *Anna Krasteva*, prof. *Nancy Papalexandris*, prof. *Daniel Mercure*, prof. *Maryse Simonnet*, *Didier Manier*. Toate aceste contacte devin o carte de vizită importantă pentru noua școală de sociologie.

Cercetările din această etapă presupun numeroase colaborări cu tinerii colegi ai Departamentului de sociologie: Adrian Netedu, Gabriela Irimescu, Daniela Șoitu, Ștefan Cojocar, Adrian Lupu, Romeo Asiminei, Maria Cojocar, Camelia Medeleanu Mihaela Rădoi, Nina Mihalache, Ion Ionescu etc. Temele abordate sunt dintre cele mai diverse: de la *Relații interetnice în Comuna Kogălniceanu*, județul Constanța (2003) până la cercetarea populațiilor vulnerabile, de la fenomenul actual al migrației forței de muncă până la cercetarea unor elemente de economie socială etc. Mare parte dintre acestea se regăsesc în cuprinsul unor articole, studii și volume publicate în aceeași perioadă. Cele mai relevante teme pentru profilul sociologului și profesorului Vasile Miftode¹¹, preluate și dezvoltate ulterior de noua generație de sociologi, sunt:

- *Problematika migrației și a remigrației în contextul schimbărilor sociale*

Problematika migrației (Miftode, 1978) a rămas o preocupare permanentă a profesorului Vasile Miftode. Ea este analizată prin prisma *dinamicii muncii* (Miftode, 1999) ca urmare a dezvoltării industriale și tehnologizării. Migrația poate avea un *caracter temporar, zonal sau global*. „Paradoxul economic românesc” rezidă în faptul că în ciuda unei forțe de muncă disponibile, calificate și înalt calificate, piața muncii are o dezvoltare lentă, nereușind să valorizeze potențialul uman și profesional existent (Miftode, 2000). Această lentoare a dezvoltării societății românești este văzută și prin prisma unei mentalități, a maturității sociale. Ea poate fi chiar și consecința unui sistem *hiperbirocratizat* (Miftode, 2003) care

afectează serios o bună funcționare a socialului, în sensul weberian al termenului, ca o *construcție rațional-normativă*.

- *Dimensiunea culturală a unei societăți: educație, valori morale și autenticitate*

Apropierea de domeniul etnologic, manifestată printr-o sensibilitate deosebită pentru cultura și valorile autentice, tradiționale (Miftode, 1984), propune o nouă grilă de lectură a culturii și a vieții moderne prin tiparele gândirii și funcționării societății tradiționale. În opinia profesorului Miftode, satul tradițional românesc, dar și unele zone urbane și geografice se pot constitui în veritabile *zone strategice* de dezvoltare. Există, așadar, un *avantaj al nedezvoltării* din zonele rurale, izolate. Acolo putem descoperi sursele unei culturi profunde și a unui mod *de afi*, nealterat de ideologii și noi mode culturale. În fapt, credem noi, crizele omului modern sunt crize valorice și de sens. Obiectele pe care le folosește și lumea în care se mișcă sunt repetitive, redundante, golite de valoare autentică. Universul tradițional și tot ceea ce nu a fost pervertit din punct de vedere valoric pot deveni astfel sursă de inspirație și zone strategice ale unor dezvoltări sănătoase.

- *De la vulnerabilități reale la vulnerabilități atribuite*

Încă din anii '90 profesorul Vasile Miftode observă că definiția dată vulnerabilității se extinde foarte mult. Astfel, vulnerabilitatea nu se mai referă doar la ideea de slăbiciune, existența unor părți criticabile, defectuoase, așa cum se menționează în DEX. Astăzi întâlnim: *vulnerabilități reale* (date de starea de sănătate, sărăcie, lipsa de educație, deficiențe psiho-motorii etc.) și *vulnerabilități atribuite* (date de apartenența religioasă, etnică, la un anumit sex, la diferite grupuri minoritare etc.). Credem că exploatarea acestora din urmă în planul politicilor publice de asistare și integrare socială conduce la o sufocare a sistemului prin gestionarea unui număr din ce în ce mai mare de categorii definite ca fiind vulnerabile.

- *(Auto)marginalizarea, (auto)discriminarea și idealizarea normei*

Dacă în cazul *marginalizării* vorbim de o *calitate atribuită*, în cazul *automarginalizării* accentul cade pe o *calitate asumată*. Operarea simultană cu aceste definiții plasează individul într-un context oarecum paradoxal: se consideră *un exclus* (un damnat al societății, o persoană discriminată, lipsită de mijloace și fără șanse de realizare socială) și, în același timp, *un norocos și un perfect integrat* membru al unei minorități care-l face să se simtă special și care să beneficieze de o serie de drepturi și privilegii. În opinia lui Vasile Miftode, marginalității i-ar corespunde *atitudinile discriminative* ale celorlalți, iar automarginalității cele de *autodiscriminare*. În fapt, în joc sunt două expresii de limită ale reprezentărilor colective: *ale noastre* și ale *Celuilalt* (Afloroaei, 1994). Ele sunt valorizate într-un registru negativ și ne amputează funcționarea socială normală: devin obstacole, ne anihilează voința, secătuiesc creativitatea, alterează responsabilitatea și influențează

acțiunea celor vizați. Finalmente, relația cu alteritatea este una trăită defectuos, în categorii duale, ireconciliabile (minoritar/majoritar; vulnerabil/nonvulnerabil; discriminat/privilegiat etc.) (Gavriliuță, 2017, 77-169).

- *Opțiunea pentru metodă: cercetarea-acțiune*

Lucrările lui Vasile Miftode valorifică concepția lui Dimitrie Gusti în ceea ce privește cadrele de cercetare (privilegiază în discursul său conceptul de zonă și de cercetare zonală), deși nu se face în mod explicit acest fapt. În aceeași manieră, tacită, este asumată și concepția lui Petre Andrei atunci când citim pagini de analiză și interpretare. Ceea ce este clar precizat este însă opțiunea pentru *metoda cercetare-acțiune* (Miftode, 2003), enunțată pentru prima dată de Kurt Lewin în 1959.

În acest tablou sintetic se pot circumscrie și alte preocupări ale profesorului Vasile Miftode, dar și ale colaboratorilor săi. Toate acestea creionează însă profilul unui *sociolog militans*, surprinzător, spontan, adesea năvalnic, dar și circumspect, un sociolog care a relansat o veche și frumoasă tradiție: școala de sociologie ieșeană.

Note

¹ Unele surse indică faptul că profesorul Constantin Dimitrescu-Iași a ținut cursuri de sociologie încă din 1893.

² Principala lucrare de sociologie a lui Constantin Leonardescu rămâne studiul *Conștiința socială. Studiu sociologic*, publicat în volumul omagial dedicat lui Titu Maiorescu în 1900.

³ Alte lucrări care poartă semnătura lui Dimitrie Gusti și care urmează perioadei ieșene sunt: *Cosmologia elenă*, 1929, *Sociologia militans*, (volumul I, 1935; volumele I și II, 1946), *Cunoaștere și acțiune în serviciul națiunii*, (2 volume), 1939, *Problema sociologiei* (1940), *La science de la realite sociale* (1941), *Enciclopedia României. Vol. I-IV, Bucharest 1938, 1938, 1943*.

⁴ Lucrarea *Filosofia valorii* a reușit să fie publicată integral abia în 1945 deși a fost pregătită pentru tipar în 1919.

⁵ Cele mai cunoscute scrieri sunt: *Sociologia revoluției* (1921), *Sociologie generală* (1922), *Die Soziologische Auffassung der Erkenntnis* (1923), *Das der Problem der Methode in der Soziologie* (1927), *Problema fericirii și fundamentul său etico-sociologic* (1921), *Probleme de sociologie* (1927), *Manual de sociologie pentru licee* (1938).

⁶ Profesorul Dumitru Stan remarcă faptul că unele surse menționează „6 volume de autor, 37 de studii și articole în volume și reviste de profil, 25 recenzii și note, 36 de conferințe la universitate, societăți științifice, cluburi, radio, 73 de discursuri și intervenții în parlament”, iar altele indică „15 lucrări, 5 cursuri litografiate, peste 40 de studii și articole, 25 de recenzii, 35 de conferințe și cuvântări, 3 rapoarte de legi și

peste 75 de discursuri și intervenții parlamentare” (Andrei, 2010, 15-16).

- ⁷ Se înscrie în Partidul Național Țărănesc și se manifestă critic cu extremismul de dreapta din acea perioadă. Lucrarea *Fascismul* publicată în 1927 avea să atragă atenția politicianilor radicali de dreapta. Într-un fel, sfârșitul tragic al marelui om de cultură și sociolog român avea să fie legat de reacția celor care nu-i împărtășeau principiile sau care se simțeau eclipsați de personalitatea profesorului. În octombrie 1940 Petre Andrei a fost destituit din învățământul superior și a primit ordin de percheziție și de ridicare de la domiciliu. Semnatarii ordinului au fost: I. Antonescu, Tr. Brăileanu, Tr. Herseni. În final, el alege să-și pună capăt zilelor, iar scrisoarea lăsată soției, publicată abia în 2010, lămurește teribilul gest al marelui sociolog.
- ⁸ Lasă în urmă o serie de lucrări precum: *Cercetări filozofice și sociologice* (1935), *Colectivismul în filozofia lui Platon* (1936), *Originea socială a filosofiei lui A. Comte* (1936), *Cunoaștere și suflet* (1940), *Prelegeri de etică* (curs litografiat, 1941), *Reflexiuni asupra războiului actual* (1945), *Antisemitismul și cauzele lui sociale* (1945).
- ⁹ A urmat cursurile profesorilor *Petre Botezatu, Ernest Stere, Iosif Natansohn, Vasile Pavelcu, Isaac Davidson*.
- ¹⁰ Dintre volumele cele mai importante publicate de profesorul Miftode până în 1990 în calitate de autor sunt: *Elemente de sociologie rurală* (1984), *Migrațiile și dezvoltarea urbană. O analiză istorică și prospectivă a rural-urbanului* (1978) și *Introducere în metodologia investigației sociologice* (1978).
- ¹¹ A se vedea în acest sens: *Tratat de metodologie sociologică* (2011), *Tratat de asistență socială: protecția populațiilor specifice și fenomene de automarginalizare* (2010).

Bibliografie

- Afloroaei, Ș. (1994) *Lumea ca reprezentare a Celuilalt*. Iași: Institutul European.
- Andrei, P. (1996) *Discursuri parlamentare (1929-1933)*. Iași: Ankarom.
- Bădina, O. (1966) *Cercetarea sociologică concretă. Tradiții românești*. București: Politică.
- Costea, Ș. (coord.) (1998) *Istoria sociologiei românești*. București: Fundației „România de Măine”.
- Gavriliuță, C. (2017) *Negativul cotidianului*. Iași: „Universității Alexandru Ioan Cuza”.
- Gavriliuță, C. (2017) *Sociologia la Alma Mater Iassiensis. In honorem Vasile Miftode*. Iași: „Universității Alexandru Ioan Cuza”.
- Gusti, D. (1968) *Opere*, vol. I. București: Academiei Române.
- Gusti, D. (1910) *Introducere în cursul de Istorie a filosofiei grecești. Etică și Sociologie*. București: Tipografia Goebel.
- Leonardescu, C. (1885) *Morala inductivă și știința conduitei omenești*. Iași: f.e.
- Miftode, V. (1978) *Migrațiile și dezvoltarea urbană. O analiză istorică și prospectivă a rural-urbanului*. Iași: Junimea.
- Miftode, V. (1984) *Elemente de sociologie rurală*. București: Științifică și Enciclopedică.

- Miftode, V. (1999) La dynamique du travail dans la transition vers une économie de marché, le cas roumain. *Innovation*, Paris: L'Harmattan.
- Miftode, V. (2000) Les effets sociaux des politiques économiques sur le travail en Roumanie, în B. Lestrade și S. Boutillier (coord.), *Les mutations du travail en Europe*, Paris: L'Harmattan.
- Miftode, V. (2003) Birocrația funcțională și (hiper)birocrația disfuncțională. *Revista de cercetare și intervenție socială*, 1, Iași: Lumen.
- Miftode, V. (2003) Metoda cercetare-acțiune. *Revista de cercetare și intervenție socială*, 1, Iași: Lumen.
- Stan, D. și Ionescu, I. I. (2011) Istoria științei la Universitatea din Iași. Sociologie, în G. Iacob (coord.), *Universitatea din Iași. 1860-2010. Facultăți, Profesori, Școli științifice*. Iași: Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Stan, D. (2012) Sociologia academică ieșeană de la origini la Petre Andrei, în D. Tompea și D. Șandru (coord.), *Dimensiuni social-politice ale operei lui Petre Andrei*, Iași: Academiei Române.
- Zamfir, C., Filipescu I., Zamfir E., Ilie S., Stănescu, S. M. și Iordache, M. (2015) *Sociologie românească: 1900-2010. O istorie Socială*. Cluj: Eikon, Școala Ardeleană.
- *** (1898-1899) *Anuarul Universității din Iași*.
- *** (1933) *Dimitrescu-Iași. Omul și opera. Volum omagial*. București: Socec.
- *** (1954) *Les sciences dans L'enseignement supérieur: sociologie, psychologie sociale et anthropologie*.
- *** (1900) *Omagiul lui Titu Maiorescu*. București: SOCEC.